

*Justyna Siemionow**

Motywowanie osadzonych do udziału w systemie indywidualnego programowania

Resocjalizacja penitencjarna to zespół zaplanowanych i przemyślanych oddziaływań, skierowanych na sprawcę przestępstwa odbywającego karę pozbawienia wolności, których zasadniczym celem jest przygotowanie takiej jednostki do powrotu do społeczeństwa oraz realizacji swoich potrzeb z uwzględnieniem podstawowych reguł wyznaczających ład i porządek społeczny.

Proces ten oparty jest na diagnozie penitencjarnej i ma charakter indywidualny. Składa się na niego wiele sposobów oddziaływań, a wśród nich: nauczanie ogólne i zawodowe, pomoc w wykreowaniu określonych aspiracji i strategicznych celów życiowych, oddziaływanie przez pracę, działalność kulturalno-sportowa, terapia, jasny system nagród i konsekwencji, współpraca z rodzinami skazanych, pomoc i wsparcie psychologiczne. Tak rozumiana idea procesu resocjalizacji penitencjarnej – jako pracy celowo zaprogramowanej i zorientowanej na określony efekt, wskazuje, że jest to ogół działań rozłożonych w czasie, uwzględniający indywidualne predyspozycje i deficyty osadzonego, który ma doprowadzić do tego, że po zakończeniu odbywania kary powróci on do życia na wolności bez wchodzenia w konflikt z prawem.

Sposób wykonywania kary w każdym systemie penitencjarnym jest określony przez odpowiednie przepisy wyższego rzędu (np. ustawy) i niższego rzędu (przepisy wykonawcze). Czy zatem w tego typu instytucji jest miejsce na działania bardziej elastyczne, indywidualne, dostosowane do określonej specyfiki funkcjonowania osadzonego oraz jego „drogi przestępczej”? Współczesna instytucja penitencjarna pełni pięć funkcji: izolacyjną, socjalno-bytową, ekonomiczną, gospodarczą i resocjalizacyjną. Wychowawczy charakter więzienia jest bezpośrednio powiązany z realizacją funkcji resocjalizacyjnej.

* Dr Justyna Siemionow, Uniwersytet Gdański.

System resocjalizacyjny jako zespół metod i zasad

System penitencjarny stanowi pojęcie szersze wobec systemu resocjalizacyjnego, który składa się z określonych elementów postępowania wobec skazanego, ich realizacja ma spowodować zmiany w obszarze osobowości więźnia, głównie w zakresie postaw, w wyniku czego nie zdecyduje się on na ponowną działalność przestępczą i podejmie wysiłki na rzecz readaptacji i reintegracji społecznej¹. Wspomniana powyżej zmiana w postawie więźnia, do której ma doprowadzić system resocjalizacyjny to również zmiana sposobu myślenia, zniwelowanie dysfunkcyjnych kluczowych przekonań, odpowiedzialnych za negatywne oraz niewłaściwe z punktu widzenia ładu i porządku społecznego zachowania. Realizacji funkcji wychowawczej więzienia sprzyjają następujące elementy systemu penitencjarnego²:

- struktura organizacyjna instytucji, model wykonywania kary, personel oraz warunki bytowe i materialne – instytucja penitencjarna w swoją działalność wpisane ma zadanie izolowania i stworzenia określonej dolegliwości przebywającym w nich osadzonym, oczywiście priorytetowa powinna być funkcja resocjalizacyjna, czyli dokonywanie zmian w zakresie dotychczasowego sposobu myślenia, zachowania podopiecznych, budowanie w nich pozytywnego systemu wartości oraz kształtowanie zachowań prospołecznych.
- możliwość dokonywania wyboru różnych zachowań przez więźniów, za które będą ponosili odpowiedzialność zarówno pozytywną jak i negatywną – dokonywanie wyborów między zachowaniem właściwym a negatywnym czy nagannym jest nieodzownym elementem życia każdego człowieka, który biorąc pod uwagę dane konsekwencje podejmowanego działania, unika go lub podejmuje; zatem model resocjalizacyjny instytucji penitencjarnej powinien stwarzać osadzonym warunki zbliżone do rzeczywistości pozawięziennej, tak aby po jej opuszczeniu podopieczny był w stanie odnaleźć się w naturalnych warunkach społecznych; istotne jest również to, aby osadzony za właściwe wybory otrzymywał pozytywne wzmocnienia, będące dla niego swoistą nagrodą; cały problem w tym, że te nagrody u właściwie przystosowanej jednostki mają charakter wewnętrzny czyli stanowią wartość dla człowieka samą w sobie, a nie zewnętrzny jak większość wzmocnień w instytucji penitencjarnej;
- odpowiedni personel, którego profesjonalizm umożliwi zaprogramowanie, zorganizowanie i zrealizowanie procesu resocjalizacji – zakład karny musi oprócz pracowników ochronnych oraz pracowników administracyjno-gospodarczych dysponować personelem tzw. specjalistycznym. Do tej kategorii należy zaliczyć psychologów, pedagogów resocjalizacyjnych, socjologów, psychiatrów oraz innych pracowników medycznych,

¹ H. Machel, *Więzienie jako instytucja karna i resocjalizacyjna*, Wydawnictwo ARCHE, Gdańsk 2003.

² Tamże.

bibliotekarzy, instruktorów wychowania fizycznego, którzy są profesjonalnie przygotowani do pracy z przestępcami w warunkach izolacji penitencjarnej”³. Diagnozowanie penitencjarne, budowanie programów resocjalizacyjnych, ocena zmian w funkcjonowaniu osadzonych – to podstawowe zadania „specjalistów”.

- stały i systematyczny kontakt, w różnej formie, z osobami najbliższymi – kontakt z rodziną ma dla więźniów ogromne znaczenie, ma istotny wpływ na stan ich higieny psychicznej, często motywuje ich do pozytywnych działań, bywa też czynnikiem sprzyjającym readaptacji społecznej; odizolowanie osadzonych od bliskich im osób może spowodować tęsknotę i wyzwolenie określonych emocji, chociaż niekiedy część więźniów traktuje swoich bliskich instrumentalnie;
- dostęp do pracy, w tym pracy zarobkowej – praca zawodowa nadaje sens ludzkiemu życiu, buduje poczucie własnej wartości i skuteczności, pozwala na niezależność, w przypadku więźniów wypełnia czas i organizuje dzień, staje się także namiastką wolności; aktualnie wysoki poziom bezrobocia powoduje, że pracy dla osadzonych jest coraz mniej i staje się ona, nie tylko w więzieniu, bardzo cenionym dobrem⁴;
- odpowiednia organizacja czasu wolnego więźniów – bardzo ważnym aspektem procesu resocjalizacji jest dostarczanie więźniom różnych zadań do realizacji, uwzględniających ich wiek, poziom sprawności intelektualnej, lata spędzone w instytucji penitencjarnej, komunikatywność czy sprawność fizyczną; realizacja tych zadań powinna być podporządkowana nadrzędnym celom wychowawczym takim jak np. rozwój zainteresowań, kształtowanie umiejętności społecznych, budowanie pozytywnego systemu wartości⁵;
- podmiotowe traktowanie osadzonych – życzliwe, pełne ciepła ale też i stanowczości traktowanie więźniów jest podstawą do budowania wzajemnych relacji między osadzonym a wychowawcą, otwiera drogę do dalszego wzajemnego kontaktu i porozumienia, staje się wzorcem do naśladowania, uczy pożądanych zachowań;
- właściwe wyposażenie lokalowe oraz techniczne umożliwiające realizację różnych zajęć resocjalizacyjnych – nie jest możliwe realizowanie określonych zadań np. nauczania więźniów lub innego typu zajęć intelektualnych bez odpowiedniej bazy lokalowo-dydaktycznej; wspomniana baza niezbędna jest również do organizacji różnych zadań kulturalno-sportowych.

Systemy wykonywania kary pozbawienia wolności: zwykły, programowanego oddziaływania i terapeutyczny

Określone w ustawie systemy wykonania kary pozbawienia wolności (k.k.w. z 1997 r.) stanowią kolejny zasadniczy element indywidualizacji oddziaływania na skazanych;

³ Tamże, s. 53.

⁴ H. Machel, *Sens i bezsens resocjalizacji penitencjarnej*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2007, s. 126.

⁵ Tamże.

pozostałe to rodzaj i typ zakładów karnych. W obszarze postępowania ze skazanymi jest to najbardziej dynamiczny element oddziaływania na podopiecznych. Wpisuje się on w zasadę zróżnicowanego traktowania więźniów, wyboru odpowiednich metod i środków dostosowanych do deficytów oraz zasobów osadzonych⁶.

Niezbędnym warunkiem powodzenia prowadzonych wobec skazanych działań resocjalizacyjnych jest współpraca osoby, do której to oddziaływanie będzie adresowane, świadomość celów, do których te działania mają doprowadzić oraz wizja potencjalnych korzyści w rozumieniu psychologicznych zysków dla osadzonego. W tym obszarze bardzo ważną rolę do spełnienia ma specjalistyczny personel instytucji penitencjarnej.

W powyższą tezę wpisuje się rozumienie procesu resocjalizacji jako szczególnej formy relacji interpersonalnej między resocjalizowanym a resocjalizującym. Zatem wymiana informacji, modelowanie określonych zachowań, otwarcie się i uwrażliwienie na problemy podopiecznego są najważniejszymi elementami budującymi tę relację. Czy jednak izolacja więzienna, wpisane w tą sytuację bariery, narzucone procedury oraz istniejące regulaminy wewnętrzne i zewnętrzne sprzyjają wytworzeniu się takiej relacji między uczestnikami procesu resocjalizacji?

System programowanego oddziaływania to najbardziej aktywna forma pracy kadry ze skazanym. Wstępnym warunkiem do rozpoczęcia takiej pracy z osadzonym jest krytyczny stosunek osoby odbywającej karę pozbawienia wolności do swojego czynu, a także do samego siebie i swojego dotychczasowego życia. Sprawcy przestępstw odbierają otaczający świat, oczywiście w różnym stopniu, jako wrogi, niesprawiedliwy, nacechowany agresją i przemocą, a także obojętnością na losy innych ludzi. Taka percepcja rzeczywistości oraz osób trzecich jest symptomem poważnych zaburzeń emocjonalnych i wynikiem specyficznego procesu uczenia się. Zaburzenia emocjonalne mogą wiązać się z niezaspokojeniem potrzeby kontaktu emocjonalnego, głównie w okresie dziecięcym⁷. Prawidłowe zaspokojenie tej potrzeby tworzy poczucie, że jest się dla kogoś innego osobą ważną, że jest się podmiotem czyjejś troski i zainteresowania. Odnosząc to do tezy, że proces resocjalizacji jest szczególną formą relacji między podopiecznymi a wychowawcami, natychmiast jasne staje się dlaczego taka postać psychokorekcji ma szansę stać się skuteczną. Warto zaznaczyć, że ten „sukces” wymaga zaangażowania obydwu stron wspomnianej relacji.

Proces resocjalizacji rozumiany jako kontinuum działań

Diagnoza resocjalizacyjna – punkt wyjścia do wszystkich działań resocjalizacyjnych a jednocześnie podstawa do opracowania indywidualnego programu resocjalizacji, oparta

⁶ Tamże, s. 124–125.

⁷ K. Ostrowska, *Psychologia resocjalizacyjna – w kierunku nowej specjalności psychologii*, Wydawnictwo Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2008.

jest na kilku źródłach: dokumentacji osadzonego, wynikach badań psychologicznych, pedagogicznych oraz innych, obserwacji i systematycznych rozmowach z osadzonym; diagnoza powinna zawierać: określenie rodzaju, źródeł oraz nasilenia negatywnych zachowań, określenie przyczyn zachowań przestępczych, opis mocnych stron, zasobów osadzonego oraz jego deficytów poznawczych, emocjonalnych i społecznych.

Prognoza penitencjarna – analiza możliwości oddziaływań, form i metod adresowanych do osadzonego, wybranych pod kątem maksymalizacji efektów jakie można uzyskać, zmian w zachowaniu więźnia, jego wiedzy oraz sposobu myślenia i odbioru otaczającej go rzeczywistości, to wytyczne, które pozwalają określić podatność podopiecznego na kierowane wobec niego działania psychokorekcyjne.

Opracowanie indywidualnego programu resocjalizacji – wskazanie zadań do realizacji w ramach pracy resocjalizacyjnej z osadzonym, planowe oddziaływania rozłożone w czasie, ze wskazaniem osób realizujących poszczególne zadania oraz możliwości analizy uzyskanych efektów czy też ich braku.

Zaangażowanie więźnia w proces resocjalizacji – właściwe przedstawienie osadzonemu celu jego pobytu w więzieniu, pomoc w zaakceptowaniu i zrozumieniu sytuacji, w której się znalazł – to bardzo istotne elementy sprzyjające skutecznej resocjalizacji; to także wyjaśnienie osadzonemu jakim oddziaływaniami będzie poddany i dlaczego; systematyczne wzbudzanie motywacji w osadzonych do podejmowania określonego wysiłku do pracy nad sobą.

Wdrożenie zaplanowanych działań – praca z oporem osadzonego, niechęcią do zmiany swojego zachowania to działania charakterystyczne również dla poprzedniego etapu procesu resocjalizacji, tu bardzo istotne staje się tzw. „przepracowanie więźnia”, indywidualne rozmowy z wychowawcą, psychologiem oraz innymi osobami które realizują zaplanowane wobec danej osoby zadania, działania spójne i prowadzące do tego samego celu czyli przygotowania osadzonego do poprawnego funkcjonowania w warunkach wolnościowych.

Okresowe oceny przebiegu procesu resocjalizacji – więźniowie systematycznie poddawani są ocenie oraz analizie zmian w ich zachowaniu, postawach; wyniki tej oceny są podstawą do wyznaczania osadzonym kolejnych celów do realizacji, a także w myśl zasady progresji pozwalają na zwiększanie liczby i jakości przywilejów; czynnikami sprzyjającymi resocjalizacji, a tym samym maksymalizującymi możliwe do uzyskania efekty będą: pozytywny stosunek do osób trzecich przekazujących osadzonym określone treści społeczne, potrzeba zmiany samego siebie pojawiająca się u więźniów, potrzeba „odrodzenia się”, rozwój swoich potencjałów i mocnych stron⁸.

Wprowadzanie zmian w indywidualnym programie resocjalizacji – okresowa ocena przebiegu procesu resocjalizacji służy także temu, aby wskazać zadania już zrealizowane przez osadzonego oraz tym samym osiągnięte cele oraz zadania, które wymagają jeszcze kontynuacji, jak również nowe elementy w pracy ze skazanym.

⁸ M. Ciosek, *Człowiek w obliczu izolacji więziennej*, Wydawnictwo Stella Maris, Gdańsk 1996.

Końcowa ocena przebiegu procesu resocjalizacji i opracowanie prognozy społecznej – właściwa ocena efektów procesu resocjalizacji ma nie tylko wymiar indywidualny, ale również daje cenne wskazówki do planowania takich działań wobec innych podopiecznych, wskazuje te najbardziej skuteczne wobec konkretnych grup więźniów.

Prowadząc badania diagnostyczne i ewaluacyjne w zakresie efektywności, należy dostrzec do składowych elementów osobowości, które decydują o moralno-motywacyjnych i kontrolnych aspektach zachowania. Oznacza to, że na początkowym i końcowym etapie procesu resocjalizacji, należy badać zachowanie podopiecznych i określać symptomy niedostosowania społecznego, badać system wartości skazanych, dokonywać pomiarów kontroli (ustalać proporcje między poczuciem kontroli wewnętrznym a zewnętrznym) oraz śledzić zmiany w zakresie samooceny⁹.

Porównanie informacji z dwóch krańców procesu resocjalizacji lub też z różnych jego etapów jest wskaźnikiem efektywności prowadzonych oddziaływań. Wskazuje też te obszary funkcjonowania osadzonego, które wymagają jeszcze zmian, wprowadzenia nowych zadań. Przedstawienie osadzonemu opracowanej na podstawie informacji prognozy społecznej może być dla niego istotnym bodźcem motywującym do utrzymania pozytywnych zachowań oraz właściwego, zgodnego z normami życia społecznego stylu funkcjonowania. To ważny sygnał dla osadzonego przygotowującego się do opuszczenia zakładu karnego, że inne osoby widzą zmiany w jego zachowaniu (przy założeniu, że te zmiany są oczywiście pozytywne).

Zakład karny jest w istocie tworem sztucznym, instytucją o specyficznym klimacie społecznym, o charakterze totalnym, gdzie wszystko podporządkowane jest określonym procedurom i ścisłym zasadom postępowania. To instytucja stwarzająca nienaturalne warunki dla przebywających w nich ludzi. Zapewne ujemne cechy tej instytucji sprawiły, że niewiara w pozytywne skutki realizowanej w niej kary pozbawienia wolności, nastąpiła prawie w momencie narodzin tej kary¹⁰.

Instytucja więzienia i związana z nim kara pozbawienia wolności opierają się na prostym założeniu, że izolacja od społeczeństwa, zabranie człowiekowi jednej z najważniejszych wartości w jego życiu, będą dla niego na tyle dotkliwą karą, że więcej nie naruszy zasad ładu i porządku prawnego. Idąc dalej, że będzie to wystarczająco dotkliwe zagrożenie dla potencjalnych przestępców, którzy widząc, gdzie trafiają sprawcy przestępstw, sami zaniechają takich zamiarów. Jest to jednak zbyt proste założenie jak dla współczesnego człowieka, żyjącego w dość skomplikowanej, niepewnej rzeczywistości, funkcjonującego na wysokim poziomie lęku. Teza, że instytucje penitencjarne są potrzebne jest bezsporna, mają one liczne wady, jednak nie wiadomo czym je zastąpić, jaka jest dla nich alternatywa. Stąd też obecnie poszukuje się skutecznych rozwiązań penitencjarnych, metod i form pracy do-

⁹ J. Szałański, *Kategorie klasyfikacyjne i różnicowanie osobowościowe skazanych jako wyznaczniki celów i programów resocjalizacji penitencjarnej*, „Resocjalizacja Polska” 2007, t. 1.

¹⁰ Tamże, s. 359.

stosowanych do predyspozycji oraz deficytów osadzonych. *Differential treatment* – czyli idea zróżnicowanego traktowania więźniów już dawno pojawiła się zarówno w teorii jak i praktyce pedagogicznej.

Czy zatem jest możliwe stworzenie takiej instytucji penitencjarnej, która byłaby jak najbardziej korzystna dla osadzonych, pobyt w niej wiązałby się z określonymi konsekwencjami dla sprawcy, a jednocześnie byłaby miejscem, w którym skazany miałby szansę na zmianę swojego funkcjonowania i sposobu myślenia, a ludzie obcujący z więźniami mogliby wywołać w nich potrzebę zmiany siebie, refleksji nad sobą i swoim życiem? Taką instytucją mogłoby być więzienie spełniające następujące warunki¹¹:

- nowoczesny, wygodny i niewielki zakład zapewniający przyzwoite warunki życia i pracy; niewielki – w rozumieniu wielkości budynku oraz, co się z tym wiąże, liczba przebywających w nim osób,
- starannie dobrany, pod względem predyspozycji osobowościowych i komunikatywności, dobrze opłacany, a tym samym zmotywowany, personel, w tym kadra specjalistyczna: psychologzy, terapeuci, lekarze,
- jasne kryteria diagnostyczne osobowości oraz stopnia asocjalności przestępców i profesjonalna selekcja więźniów do ściśle określonego typu zakładu, co wiązałoby się ze specjalistycznymi metodami pracy z nimi, bądź też realizacją określonego programu, w którym specjalizuje się określona instytucja,
- wzajemna akceptacja i życzliwość obydwu stron – resocjalizowanych i resocjalizujących – budowa odpowiedniej relacji interpersonalnej, dbałość o klimat społeczny instytucji,
- możliwość pracy dla więźniów, zdobycia wykształcenia, określonych umiejętności przydatnych w życiu, oczywiście w myśl zasady progresji: poprawa w zachowaniu osadzonego stwarza mu coraz większe możliwości,
- stwarzanie warunków oraz możliwość wypoczynku, psychoterapia, relaksacja rozładowująca aktualne napięcia i zmierzająca do wywołania trwałych oraz pożądanych zmian w osobowości skazanych,
- odbudowanie i podtrzymywanie kontaktów z rodziną podopiecznych, monitoring tych relacji, modelowanie ich w pozytywnym kierunku,
- wsparcie i pomoc w momencie opuszczania instytucji penitencjarnej, np. pomoc w znalezieniu pracy, nowego miejsca zamieszkania.

Podsumowanie

Indywidualny program oddziaływań tworzy wychowawca penitencjarny, program resocjalizacyjny – ma szerszy zasięg, jest programem bardziej ogólnym, uniwersalnym, określanym także jako program readaptacji społecznej, gdyż ukierunkowany jest głównie na

¹¹ Tamże, s. 360.

przygotowanie osadzonego do opuszczenia zakładu karnego. Pierwszy kontakt osadzonego z wychowawcą następuje podczas rozmowy informacyjnej, w trakcie której podopieczny otrzymuje wszystkie niezbędne informacje do przystosowania się do nowej sytuacji, jaką jest izolacja więzienna. Kolejna rozmowa to rozmowa pogłębiona, również z wychowawcą, rozpoczyna ona proces diagnozowania podopiecznego, m.in. poszukuje jego potencjałów deficytów, zasobów, możliwości kontaktów z rodziną. Ważnym aspektem diagnozy jest analiza dokumentacji.

Wybór systemu jest prawem osadzonego, z wyjątkiem więźniów młodocianych, którzy obligatoryjnie są objęci systemem indywidualnego programowania. Z osadzonym prowadzi się rozmowę – przed klasyfikacją, czyli decyzją do jakiego typu zakładu trafi, w momencie kiedy stanie on przed komisją penitencjarną, wychowawca przedstawia propozycję podgrupy klasyfikacyjnej. Sąd może w wyroku wskazać typ zakładu, jak również system w jakim osadzony będzie odbywał karę. Jeśli w wyroku nie została zawarta taka klauzula, decyduje o tym wspomniana komisja penitencjarna. Do klasyfikacji więźniów bierze się pod uwagę wiele czynników, jak np. poziom demoralizacji, charakter czynu. Jeżeli skazany deklaruje chęć odbywania kary w systemie programowanego oddziaływania, a pozwala na to charakter czynu, kieruje się go do zakładu karnego półotwartego. Wychowawca już na rozmowie wstępnej zaczyna motywować osadzonego do aktywnego udziału w procesie resocjalizacji, omawiając możliwe systemy oddziaływań.

System programowanego oddziaływania niesie ze sobą oczywiście określone przywileje dla osadzonego. Wychowawca, motywując podopiecznego do podjęcia decyzji o wzięciu w nim udziału, przedstawia wachlarz potencjalnych korzyści, nagród. Osadzony jest oczywiście rozliczany z realizacji przypisanych mu zadań, otrzymuje informację zwrotną, najczęściej wychowawcy starają się bazować na pochwałach i innych pozytywnych wzmocnieniach. Wszystkie tego typu informacje zawarte są w opiniach przekazywanych do sądu, a te decydują o możliwości warunkowego zwolnienia.

Czy zatem motywowanie osadzonych do aktywnej pracy nad sobą i poszukiwania innych sposobów funkcjonowania oraz realizacji swoich potrzeb jest skuteczne, czy to raczej motywacja zewnętrzna oparta na realnych korzyściach jakie może uzyskać więzień decyduje o jego zaangażowaniu w proces resocjalizacji? Zewnętrzne motywatory znikają wraz z opuszczeniem murów instytucji, otwarte pozostaje zatem pytanie czy w warunkach izolacji więziennej można skutecznie budować motywację wewnętrzną, opartą na określonych wartościach, zasadach, normach. A tylko ten rodzaj motywacji daje szansę na trwałe zmiany w funkcjonowaniu jednostki po jej powrocie do społeczeństwa.

Streszczenie

Proces resocjalizacji to kontinuum działań. Zmiany uzyskane na poszczególnych jego etapach są kluczem do powodzenia następnych. Zaangażowanie osadzonego w proces zmian jest bardzo istotnym elementem resocjalizacji. Więźniowie mają wybór systemu resocjalizacji, w którym chcą uczestniczyć. Jeżeli nie chcą podejmować określonych zadań w ramach procesu resocjalizacji, mogą

odmówić i realizować karę pozbawienia wolności w systemie zwykłym. Dzisiejsza pedagogika resocjalizacyjna poszukuje metod i form pracy, które zwiększą efektywność procesu resocjalizacji, prowadzą do trwałych zmian w sposobie myślenia więźniów a tym samym ich reagowania na określone bodźce. Resocjalizacja ujmowana jako szczególny rodzaj relacji między podopiecznym a wychowawcą kładzie akcent na odpowiednie motywowanie osadzonych do zmiany, do ich aktywnego współdziałania z personelem penitencjarnym.

Słowa kluczowe: system programowanego oddziaływania, zmiana w procesie resocjalizacji, motywowanie osadzonego do pracy nad sobą, efektywność resocjalizacji penitencjarnej.

Abstract

The Process of Motivating Inmates to Participate in Individual Programming System-Reflections on Prison Rehabilitation

The rehabilitation process is a continuum of actions, changes obtained on its individual stages are the key to the success of the next step, a prisoner's commitment in the process of changing is a very important part of rehabilitation. The prisoners may choose whether they actively participate in the rehabilitation process or not. If they decide, the completed tasks are evaluated by the staff. Currently it is still being looked for effective work with prisoners, how to change their behavior and the way of thinking. The staff should build a specific interpersonal relationships with the prisoners because it creates opportunities to motivate the prisoners and let them see their strong points.

Key words: prison system impact, a change in the process of rehabilitation, the process of motivating the prisoner, the efficiency of prison rehabilitation

Bibliografia

- Ciosek M., *Człowiek w obliczu izolacji więziennej*, Wydawnictwo Stella Maris, Gdańsk 1996.
- Ciosek M., *Szanse resocjalizacji penitencjarnej*, „Resocjalizacja Polska” 2007, t. 1.
- Machel H., *Więzienie jako instytucja karna i resocjalizacyjna*, Wydawnictwo ARCHE, Gdańsk 2003.
- Machel H., *Sens i bezsens resocjalizacji penitencjarnej*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2007.
- Ostrowska K., *Psychologia resocjalizacyjna – w kierunku nowej specjalności psychologii*, Wydawnictwo Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2008.
- J. Szałański, *Kategorie klasyfikacyjne i zróżnicowanie osobowościowe skazanych jako wyznaczniki celów i programów resocjalizacji penitencjarnej*, „Resocjalizacja Polska” 2007, t. 1.